

Oana Voica NAGY

**DREPT CIVIL
PERSOANELE**

Oana Voica NAGY

DREPT CIVIL PERSONELE

Universul Juridic
București
-2023-

Capitolul 2

CAPACITATEA CIVILĂ A PERSOANEI FIZICE

2.1. Introducere

Capacitatea civilă reprezintă însăși calitatea persoanei fizice de a fi subiect de drept civil¹ și, prin urmare, de a deveni titulară de drepturi și obligații, pe care aceasta le exercită, respectiv le execută. Literatura de specialitate a arătat că noțiunea de capacitate civilă este adesea confundată cu cea de personalitate juridică². Așa cum am subliniat și noi anterior, personalitatea juridică presupune capacitatea de a fi subiect de drept civil și implicit de a fi titular de drepturi și obligații.

Capacitatea civilă însă, așa cum vom arăta în cele ce urmează, este alcătuită din două elemente, capacitate de folosință și capacitate de exercițiu. Doar în privința capacității de folosință se suprapun cele două noțiuni supuse analizei³. Prin urmare, capacitatea civilă se confundă cu personalitatea juridică doar sub aspectul calității persoanei de a fi subiect de drept civil, adică de a avea drepturi și obligații, nu și sub aspectul exercitării ori executării lor.

2.2. Limitarea capacității civile

Potrivit Codului civil⁴, regula în materia capacității o constituie recunoașterea aptitudinii de a dobândi drepturi și obligații oricărei persoane și doar în mod excepțional de a o limita prin intermediul incapacităților.

¹ G. Boroș, C.A. Angheliescu, *Curs de drept civil. Partea generală*, ed. a 3-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2021, p. 119.

² F.A. Băias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei, *op. cit.*, pp. 30-31.

³ *Ibidem*.

⁴ Pentru detalii privind capacitatea de folosință și limitele acesteia, a se vedea art. 29 și urm. C. civ.

Așadar, *incapacitățile* reprezintă limitări aduse capacității de folosință sau capacității de exercițiu prin dispoziții legale. Acestea constituie excepții de la regula enunțată și sunt de strictă interpretare și aplicabilitate¹.

În baza reglementărilor legale, doctrina² a realizat o clasificare a limitărilor aduse capacității civile prin incapacități. Astfel, având în vedere diferite criterii, incapacitățile se pot clasifica:

1. După scopul în care au fost instituite în:
 - a) incapacități cu caracter de sancțiune;
 - b) incapacități cu caracter de protecție.
2. După izvorul lor în:
 - a) incapacități stabilite de legea civilă;
 - b) incapacități stabilite de legea penală.
3. După opozabilitatea lor:
 - a) incapacități absolute;
 - b) incapacități relative.
4. După modul în care operează:
 - a) incapacități care operează de drept (*ope legis*);
 - b) incapacități care operează în temeiul unei hotărâri judecătorești (incapacități judiciare).

2.2.1. Incapacități prevăzute de Codul civil cu caracter de sancțiune

Decăderea din drepturile părintești (art. 508 și urm. C. civ.), alături de nedemnitățile succesorală (art. 958 și urm. C. civ.) și acceptarea forțată a moștenirii (art. 1.119 C. civ.) constituie una dintre cele mai importante îngrădiri de natură civilă cu caracter sancționator.

În ceea ce privește decăderea din exercițiul drepturilor părintești, art. 508 C. civ. stabilește condițiile în care această sancțiune este aplicată.

¹ E. Chelaru, *op. cit.*, p. 17.

² Gh. Beleiu, *Drept civil român. Introducere în dreptul civil. Subiectele dreptului civil*, ed. a XI-a revăzută și adăugită de M. Nicolae și P. Trușcă, Ed. Universul Juridic, București, 2007, p. 323.

Prin urmare, decăderea din drepturile părintești își găsește aplicabilitate în situația în care părintele pune în pericol viața, sănătatea sau dezvoltarea copilului prin:

- rele tratamente aplicate acestuia;
- consum de alcool sau stupefiante;
- purtare abuzivă;
- neglijență gravă în îndeplinirea obligațiilor părintești;
- atingeri grave aduse interesului superior al copilului¹.

Nedemnitățile succesorală, reglementată în art. 958 C. civ., intervine ca o sancțiune de natură civilă, prin care se limitează capacitatea persoanei fizice, atunci când aceasta a fost condamnată penal pentru săvârșirea unei infracțiuni, având intenția de a-l ucide pe cel care lasă moștenirea ori pentru săvârșirea, înainte de deschiderea moștenirii, a unei infracțiuni cu intenția de a ucide un alt succesibil care l-ar fi înlăturat sau i-ar fi restrâns vocația la moștenire, în situația în care moștenirea ar fi fost deschisă la data săvârșirii faptei.

Nu în ultimul rând, în temeiul art. 1.119 C. civ., moștenitorul care fie a sustras, fie a ascuns bunuri ce fac parte din masa succesorală ori dimpotrivă a ascuns o donație ce urma să fie supusă raportului ori reducățiunii², fiind de rea-credință, va fi obligat să accepte în mod forțat moștenirea, chiar dacă anterior renunțase la ea.

¹ Pentru unele considerații privitoare protecția interesului superior al copilului, a se vedea I.R. Toncean-Luieran, *Principiul interesului superior al copilului în reglementările referitoare la protecția acestuia*, în volumul Conferinței Naționale „Provocări educaționale în contextul dezvoltării durabile”, Ed. Risoprint, Cluj-Napoca, 2019, pp. 51-57.

² Raportul donațiilor reprezintă obligația reciprocă ce incumbă soțului supraviețuitor și descendenților defunctului de a readuce la moștenire bunurile care le-au fost donate fără a exista scutirea de raport. Pe de altă parte, reducățiunea este o sancțiune de natură civilă ce se aplică liberalităților excesive în vederea întregirii rezervei succesorale. Această sancțiune nu atrage nulitatea liberalităților, dar le lipsește de eficacitate în măsura necesară realizării întregirii. Pentru detalii, a se vedea, F. Deak, R. Popescu, *Tratat de drept succesoral*, Vol. II. *Moștenirea testamentară*, ed. a III-a, actualizată și completată, Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 315.

2.2.2. Incapacități prevăzute de Codul penal cu caracter de sancțiune

În acest sens, prezintă importanță doar aplicarea pedepselor complementare sau accesorii prin care este interzisă exercitarea anumitor drepturi.

Pedepsele complementare¹, potrivit art. 55 C. pen., sunt interzicerea unor drepturi de la 1 la 5 ani, degradarea militară și publicarea hotărârii de condamnare, iar pedepsele accesorii² constau în interzicerea drepturilor prevăzute la art. 66 C. pen., în condițiile stabilite de art. 65 al aceiași legi.

În concluzie, ceea ce interesează în materia dreptului civil reprezintă prevederile art. 66 lit. e) și f) C. pen., potrivit cărora poate fi interzisă exercitarea drepturilor părintești ori a dreptului de a fi tutore sau curator.

2.3. Capacitatea de folosință

Capacitatea de folosință a persoanei fizice este acea parte a capacității civile care constă în aptitudinea generală și abstractă a acesteia de a avea drepturi și obligații civile³.

Totodată, capacitatea de folosință constituie premisa capacității de exercițiu, fiind aptitudinea de a dobândi drepturi și obligații civile fără de care persoana nu ar putea dobândi capacitate de exercițiu.

¹ Pedepșa complementară presupune interzicerea exercitării unor drepturi de către condamnat, pentru o anumită perioadă de timp, în baza unei hotărâri judecătorești, pe lângă pedeapsa principală ce poate consta în privarea de libertate sau amendă. Pentru detalii referitoare la conținutul și condițiile de aplicare a pedepselor complementare, a se vedea C. Mitrache, C. Mitrache, *Drept penal român. Partea generală. Conform noului Cod penal*, Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 239.

² Potrivit art. 54 C. pen. „pedeapsa accesorie constă în interzicerea exercitării unor drepturi, din momentul rămânerii definitive a hotărârii de condamnare și până la executarea sau considerarea ca executată a pedepsei privative de libertate”.

³ O. Ungureanu, C. Munteanu, *Drept civil. Partea generală*, ed. a II-a, revăzută și adăugită de C. Munteanu, Ed. Universul Juridic, București, 2017, p. 125.